

6. Пискунов А.И. Школьное дело и зарождение педагогической мысли в Древнем и средневековом Китае // История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в. : учеб. пособ. для пед. учебн. заведений / [под ред. акад. РАО Алексея Ивановича Пискунова]. – 2-е изд., испр. и дополн. – М. : ТЦ Сфера, 2005. – 512 с.

7. Філософія : підручник / С.П. Щербо, О.А. Заглада. – [5-е вид.]. – К.: Кондор, 2011. – 546 с.

8. Щолокова О.П. Музичне мистецтво країн Передньої Азії // Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: навч. посіб. / О.П. Щолокова, С.В. Шип, О.Л. Шевнюк, О.М. Семашко. – К.: Вища шк., 2004. – С.70-75 (175 с.).

УДК 378.147.016:78

Ха Ту

ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО САМОРЕГУЛЮВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У СПІВАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Статья раскрывает особенности формирования способности к саморегулированию будущих учителей музыки в процессе певческой деятельности. Структурный анализ выделенного феномена позволил определить этапы формирования способности к саморегулированию студентов институтов искусств педагогических университетов. Экспериментальная работа проходила в три этапа, а именно: побудительно-информационного, операционно-рефлексивного, самостоятельно-творческого.

Ключевые слова: способность к саморегулированию, певческая деятельность, будущие учителя музыки, рефлексия, методика.

The article reveals the peculiarities of the ability to self-regulation of future music teachers in the process of singing activity. Structural analysis of the selected phenomenon allowed us to determine the steps of forming ability of students to self-regulation Art Institute of pedagogical universities. The experimental work took place in three stages, namely the causative-informational, operational and reflective, self-creative.

Keywords: the ability to self-regulation, singing activity, future teachers of music, reflection, technique.

Модернізація системи вищої освіти в державі є об'єктивною необхідністю щодо розширення її функцій і ролі в суспільстві. Сьогодні вона розглядається у суспільстві не стільки як інституція задоволення фахових потреб особистості, а як її духовна необхідність. Соціально-економічні та духовні зрушення, що відбуваються в сучасному суспільстві, зумовлюють потребу підготовки фахівців у галузі музичного мистецтва, здатних до безперервного саморозвитку, самоосвіти та самовиховання, творчої самореалізації у процесі музично-педагогічної взаємодії на засадах толерантності й гуманізму. У контексті стратегічних завдань сучасної системи освіти, окреслених у Законі про вищу освіту, визначальним напрямом є створення умов для формування творчої самостійності особистості стосовно питань власного саморозвитку й самовдосконалення, організації навчально-виховного процесу, спрямованого на набуття таких особистісних якостей, що забезпечать її всебічний розвиток у процесі вокального навчання у мистецькому вищому навчальному закладі та адаптацію до умов реальної музично-педагогічної діяльності [1, 13].

Специфіка вокального-виконавської діяльності майбутніх учителів музики привертає увагу як діячів музичної культури Китаю (Бай Шаожун, Ван Чао-вень, Лі Фан, Лінь Хай, Фан Дін-Тан, Цзін Нань та ін.), так і музичних педагогів України (В.Антонюк, А.Болгарський, Л.Василенко, Н.Гребенюк, П.Ковалик, А.Козир, О.Коренюк, А.Мартинюк, П.Ніколаєнко, Г.Падалка та ін.) Узагальнені результати музично-теоретичної думки свідчать про дбайливе

ставлення до надбань вітчизняного музично-вокального навчання, до традицій, до особистості, до засобів впливу на свідомість людини, до проблем виховання тощо.

Мета статті розкрити особливості процесу саморегулювання майбутнього вчителя музики у вокальному навчанні в інститутах мистецтв педагогічних університетів. Адже саморегулювання може здійснюватися як неусвідомлюваний, мимовільний та свідомий довільний процес із застосуванням спеціальних методів мобілізації внутрішніх особистісних ресурсів. У науково-методичних дослідженнях висвітлюються різні аспекти осмислення феномену саморегулювання: психофізіологічні (П.Анохін, І.Павлов, І.Сеченов та ін.); психологічні (К.Абульханова-Славська, Б.Ананьев, В.Бехтерев, Л.Виготський, В.Мясішев, В.Небиліцина, С.Рубінштейн та ін.); індивідуально-стильові та функціонально-структурні (О.Волков, А.Деркач, Л.Дика, О.Конопкін, Н.Круглова, Н.Кузьміна, К.Левін, І.Плахотніков, Т.Кириченко, С.Нікіфоров, В.Семиченко та ін.).

Сучасні психолого-педагогічні дослідження висвітили умови формування здатності особистості до саморегулювання у різних видах діяльності: педагогічній (І.Зязюн, Н.Кузьміна, Г.Маштакова, В.Сохранов, Н.Тарасевич, Ю.Турчанінова та ін.); мистецькій (Л.Баренбойм, І.Гофман, Г.Коган, А.Корто, Г.Нейгауз, С.Савшинський, та ін.); музично-виконавській (Л.Бочкарьов, Г.Вільсон, А.Готсдинер, В.Москаленко, В.Петрушин, В.Федоришин, Ю.Цагареллі, Г.Ципін та ін.), а також у музично-педагогічних дослідженнях (Е.Абдуллін, Л.Арчажникова, А.Козир, Л.Куненко, Ю.Лисюк, І.Могилей, Г.Саїк, О.Хлебнікова, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.).

Вирішення зазначених завдань у галузі мистецької освіти вимагає радикального оновлення змісту, форм і методів навчально-виховного процесу у вищих мистецьких навчальних закладах, впровадження новітніх педагогічних технологій, спрямованих на узгодження суперечностей між: усвідомленням пріоритету творчої індивідуальності в координатах музичного мистецтва та раціональною парадигмою навчально-виховного процесу, що спрямований на розвиток понятійно-логічної свідомості студентів; між визнанням потенціалу синергетичних принципів організації навчального процесу та відсутністю інноваційних методик їх реалізації в педагогічній взаємодії; між необхідністю розвитку здатності до саморегулювання особистості під час вокального навчання та відсутністю ефективних методів формування здатності майбутнього вчителя музики до саморегулювання.

Доцільно зазначити, що саморегулювання є здатністю особистості керувати собою на основі сприймання й усвідомлення актів своєї поведінки та власних психічних процесів. У найбільш широкому розумінні зміст терміну «саморегулювання» розкриває семантика, вказуючи на наявність у структурі терміну двох смислових складових: «регуляція», що походить від латинського «regulare» і означає процес підпорядкування певному ладу, правилу, встановлення вірної взаємодії частин метою якого є ефективне функціонування й взаємодія з оточуючим середовищем, та складовою «само», додавання якої у лінгвістиці має цілком усталене значення, зміст якого полягає у визначенні спрямованості дії на себе. Саморегулювання – це процес регуляції «окремих видів власної активності чи діяльності в цілому. Психологічні механізми її формуються в ході становлення особистості» [3, 413]. Саморегулювання може здійснюватися як неусвідомлюваний, мимовільний та свідомий довільний процес із застосуванням спеціальних методів мобілізації внутрішніх особистісних ресурсів. Самореалізація пов'язана із самопізнанням у різних його видах – від найпростішого до здатності пізнати власні психічні процеси (рефлексія), усвідомлювати свої прагнення та емоції [2, 393].

Методика формування здатності до саморегулювання майбутнього вчителя музики передбачає поетапність проведення педагогічної роботи. Поступовість входження в новий емоційний стан музичного пізнання та музично-педагогічної діяльності у нестандартних ситуаціях, формування здатності майбутнього вчителя музики до індивідуально-неповторного музичного, особистісного та професійно-педагогічного самовираження забезпечувалося розробкою змісту, форм та методів педагогічної роботи відповідно до спонукально-інформаційного, операційно-рефлексивного, самостійно-творчого етапів.

Метою спонукально-інформаційного етапу педагогічної роботи було визначено формування мотивації майбутніх учителів до вивчення вокальних творів, усвідомлення

цілісно-сміслових орієнтирів виконавської діяльності. Зміст навчальних занять з вокального класу доповнювався більш глибоким вивченням репертуару світової вокальної музики та створенням психолого-педагогічного мікроклімату, аби кожен реципієнт відчував стан внутрішнього комфорту та розкріпачення. За таких умов забезпечувалася організація рефлексивного акту кожного із реципієнтів, спрямування пізнавальної діяльності на усвідомлення та суб'єктивне сприйняття цінностей музичного мистецтва, відчуття потреби власного естетично-духовного розвитку у процесі виконавської діяльності. Формування потреби у вивченні вокальних творів шляхом визначення ціннісних орієнтацій мистецтва, здійснення творчої інтерпретації вокальних творів та усвідомлення власних можливостей мистецького та виконавського розвитку поєднується із проектуванням можливостей професійного зростання та розвитком позитивного ставлення до музично-виконавської роботи з дитячими вокальними гуртками. Методи пошуку набуття співацьких вмінь та навичок, прояву інтересу до вокального навчання, вияву художньо-естетичних потреб у вокальному виконавстві спрямовувалися на формування ступеню умотивованості набуття співацьких вмінь та навичок майбутнього вчителя музики.

Операційно-рефлексивний етап є логічним продовженням першого етапу педагогічної роботи і передбачає окреслення кола актуальних для учасників проблем та особистісних суперечностей у спілкуванні з глибинним духовно-естетичним змістом вокальних творів. Переосмислення стереотипів сприйняття світової вокальної музики виступає імпульсом відтворення рефлексивного середовища кожним із учасників в осягненні емоційного змісту музичних творів. Зміст навчальних занять зорієнтовано, перш за все, на заглиблення до емоційної сфери сприйняття музики, максимальне включення кожного з реципієнтів до особистісного емпатійного відчуття та співпереживання музичних образів. Тільки відчуття та переживання духовного світу іншого дозволяє створювати власний музичний світ, відчуті потреби у духовній насолоді та емоційне захоплення у виконавській діяльності. Методи пошуку емоційно-сміслового впливу музики, емоційного співпереживання художнього змісту, створення педагогічних ситуацій емпатійного відчуття тощо, спрямовувалися на активізацію усвідомленого сприйняття вокального виконавства, пошук шляхів оволодіння вокальними прийомами виконавства.

Самостійно-творчий етап спрямовано на дослідження майбутніми вчителями музики власного музичного досвіду, спостереження свого «діалогу з музикою» за допомогою групи методів інтроспекції, що охоплювали музичне самоспостереження, самоаналіз, самооцінку і уможлилювали активізацію самостійного пошуку студентів шляхів власного духовно-творчого зростання.

У відповідності до визначених педагогічних принципів, умов, етапів та відповідних їм методів педагогічної роботи було проведено формувальний експеримент, який охопив студентів III та IV курсів Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та кафедри музичного мистецтва Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. До експериментальних груп входили по 55 респондентів. Таку ж кількість учасників було визначено у якості контрольних груп. Мета формувального експерименту полягала у перевірці ефективності методики формування здатності до саморегулювання у майбутнього учителя музики у процесі вокального навчання.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалась в умовах навчальних дисциплін «Постановка голосу», «Хоровий клас», «Практикум роботи з хором», вивчення яких доповнювалося спеціально розробленими темами міні-лекцій, спецкурсом, тренінговими заняттями, складанням есе на задану тему, аутотренінгом, медитативними вправами, що спрямовувалися на формування здатності до саморегуляції студентів, активізацію процесів усвідомлення духовно-творчого впливу музики, відчуття необхідності саморегулювання фахових знань та особистісного досвіду у майбутній педагогічній діяльності.

Відповідно до розробленої методики, перший етап дослідної роботи - спонукально-інформаційний – спрямовувався на формування мотивації до самоосмислення власного спілкування з музикою, визначення саморегуляції як процесу регулювання, приведення до певного ладу, налагодження, реалізатором якого є, власне, об'єкт регулятивного впливу. Педагогічну роботу спонукально-інформаційного етапу було підпорядковано вирішенню

наступних завдань: узагальнення та систематизація теоретичних знань студентів з теорії та історії світової вокальної музики; формування установки студентів на рефлексивне пізнання та самоосмислення творів вокальної музики; усвідомлення майбутніми вчителями музики важливості формування особистісних якостей, які сприяють більш ефективному саморегулюванню внутрішнього стану в процесі сприйняття та виконання вокальної музики та забезпечують успішність майбутньої педагогічної діяльності з шкільними вокальними колективами.

Успішному втіленню поетапної методики формування здатності до саморегулювання у майбутніх учителів музики сприяло запровадження педагогічної умови – створення атмосфери емоційної відкритості та творчої активності у процесі вокального навчання. Так, матеріал курсу «Вокальний клас» та зміст навчальних занять з хорового класу було доповнено міні-лекціями по 7-10 хвилин, присвячених висвітленню таких питань, як змістова характеристика поняття «вокальна музика», «сприйняття», «самоаналіз». Це дало змогу структурувати матеріал, систематизувати необхідні знання у короткий проміжок часу.

У процесі обговорення теоретичного матеріалу студенти мали змогу простежити за різними поглядами на проблему становлення різних вокальних шкіл світу, з'ясувати змістову сутність понять «вокальна музика» у процесі вивчення історичної, мистецтвознавчої та педагогічної наукової літератури. Висвітлення проблеми формування здатності до саморегулювання у філософському, психологічному, педагогічному аспектах було покликано підвести майбутніх учителів музики до глибинного розуміння проблеми формування самоконтролю та самокорекції, усвідомлення необхідності формування умінь адекватного самооцінювання, коригування власних якостей, з'ясувати значущість їх у професійній діяльності вчителя музики. Проведення міні-лекцій забезпечувало активне збагачення знань студентів щодо психолого-педагогічних засад майбутньої професійної діяльності та розуміння необхідності формування здатності до саморегулювання у становленні особистості майбутнього фахівця.

Використання методу моделювання ситуацій репетиційної роботи з вокалістами у процесі вивчення дисципліни «Вокальний клас», стимулювало бажання студентів до вокальної роботи на основі розвитку емоційно-образної уяви стосовно конкретних ситуацій, які можуть виникати під час роботи над вокальними творами. Тож, на індивідуальних заняттях студент намагався уявити стиль вокального звукоутворення при роботі над вокальною музикою. Перед репетицією, коли студент виступав в ролі викладача, з ним проводилося попереднє обговорення майбутнього заняття з елементами відповідей на запитання, які вимагають активного спілкування з вокалістом. Наприклад, такі: «Якщо Ви не отримаєте очікуваного сприйняття Ваших дій чи вимог, або очікуваного результату звукоутворення, чи можете Ви налагодити стосунки з вокалістом, пояснити стиль, манеру виконання того чи іншого вокального твору?» Студенти замислювалися над можливою ситуацією і робили певні висновки.

Результативним виявився метод конкретних ситуацій репетиційної роботи, який був близьким до попереднього, але більш конкретизованим. Подавалася реальна ситуація, ставилося завдання – проаналізувати конкретні питання та проблеми, дати рекомендації щодо вирішення їх. Цей метод давав змогу розглядати різноманітні погляди учасників на реальні ситуації, які виникають у процесі репетиційної роботи з вокалістом.

У висновках доцільно зазначити, що у результаті проведеної дослідно-експериментальної роботи зафіксована динаміка зростання показників сформованості здатності до саморегулювання у студентів експериментальної групи, що свідчить про дієвість та ефективність проведеної педагогічної роботи згідно розробленої методики формування здатності до саморегулювання майбутніх учителів музики у процесі вокального навчання.

Література

1. Абдуллин Э.Б. Теория музыкального образования : учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений /Э.Б. Абдуллин, Е.В. Николаева. – М. : Академия, 2004. – 336 с.

2. Лисюк Ю.С. Досвід саморегулювання майбутнього музиканта-педагога: сутнісна характеристика феномена //Педагогічні науки. Збірник наукових праць. – Суми: Сум.ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2003. – С.387-394.

3. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень /Уклад.: О.І. Скопенко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006. – 789, [2] с. – (Словники України).

УДК 378.6:37].016:78: 37.091.39(510)(043.3)

Чень Чень

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ ДО ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МУЗИКИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ КИТАЮ

В статтє проанализированы теоретико-методологические основы подготовки китайских студентов к интерактивному обучению музыки учеников начальных классов школ Китая.

Ключевые слова: *китайские студенты, интерактивное обучение музыки, ученики начальных классов Китая.*

The paper analyzes the theoretical and methodological foundations of Chinese students prepare for the interactive learning of music primary school pupils in China

Keywords: *chinese students, interactive teaching of music, students of initial classes of China.*

«Коли я передаю знання
іншим, я стаю майстром».
Конфуцій

Нове тисячоліття особливо гостро постало питання оновлення і модернізації освітніх галузей за рахунок запозичення або трансформації інноваційних технологій інших країн світу, які відповідають сучасним міжнародним вимогам фахової підготовки спеціалістів різного профілю. В цьому аспекті підготовка майбутніх учителів музики до оволодіння сучасними інформаційними і методичними технологіями потребує перш за все розробки теоретико-методологічних засад даного напрямку освіти.

Незважаючи на низку суперечностей і протиріч, пов'язаних з підвищенням інтересом китайської молоді до музичної освіти і культури України та потребою отримати кваліфіковану вищу мистецьку освіту, китайські студенти-музиканти прикладають всі свої зусилля для опанування професією учителя музики і сучасними методами роботи з школярами, зокрема методами інтерактивного навчання.

Підвищена зацікавленість китайських студентів українським досвідом музично-педагогічної практики пояснюється тим, що сучасний стан музично-педагогічної освіти в КНР потребує суттєвої модернізації відповідно міжнародних освітніх тенденцій. Це пов'язано з відсутністю уніфікованих методів оптимізації навчального процесу уроків музики в школі і впровадженням інноваційних методів навчання, особливо для учнів молодших класів, як найбільш сенситивного періоду опанування комплексом знань, навичок, умінь початкової музичної освіти та закладенням основ формування загальної художньої і музичної культури особистості.

“Призначення шкільної музичної освіти, особливо на початковому етапі навчання, пише Л. Куненко, закласти в дитини основи музичної і культурної компетентності, хороший художній смак, повагу до цінностей вітчизняної і світової культурної спадщини, озброїти вмінням розрізняти й протистояти негативним впливам засобів масової інформації. Нова парадигма освіти, зокрема музична, розроблена в контексті сучасних європейських освітніх вимог, що вимагає визначення її теоретико-методологічного підґрунтя, оновлення змісту, розвитку інтеграційної функції початкової музичної освіти, з метою цілісного розуміння художньо-образної мови та використання цікавих форм залучення школярів до різних видів мистецтва, які інтегрують з музикою і спрямовані на гармонізацію особистості“.